

GÜRCİSTAN'IN SİYASAL DÖNÜŞÜMÜ: BAĞIMSIZLIKTAN GÜNÜMÜZE (Georgia's Political Transformation: From Independence to Present)

Seda KAYA KARABULUT¹

Derleme

Makale Geliş Tarihi: 20.10.2022

Makale Kabul Tarihi: 21.12.2022

DOI: 10.53507/akademikdusunce.1192059

ÖZ

1990'lı yılların siyasi konjonktürü SSCB'nin dağılmasının devamında, demokrasi tartışmalarını ve bu tartışmalara bağlı olarak siyasal sistem-rejim tartışmalarını da gündeme getirmişti. Batı literatürünün de başını çektiği genel hava bir barış döneminin başladığını, demokrasi düzeninin oturacağını ve dahası liberal demokrasinin ön plana çıktığı bir düzen öngörmüşlerdi. Batı'ya yakın ülkeler için bir Avrupalılaştırma tahmini yapılırken, Orta Asya devletleri için İslami bir çizgi öngörülmüştü. Burada Gürcistan, Batı'nın Avrupalılaştırılacağına dair tahminlerinin hedefinde olmasıyla diğer SSCB ardılı devletlerden ayrılmaktadır. Bu çalışma Gürcistan hakkında bu öngörülerin gerçekleşip gerçekleşmediğini, Gürcistan'ın siyasi kurumlarını, sosyal ve siyasi yapısını, seçim sistemleriyle beraber bir Batı ülkesi olup olmadığını ortaya koymaya çalışacaktır. Bunu yaparken Batı'dan gelen desteklerin Gürcistan'ı gerçekten bir Avrupa ülkesi olarak Batı sistemine entegre etme çabalarının samimiyetini de tartışmaya açarken, Gürcistan iç siyasetinin SSCB kalıntılarından kopmaya çalışırken ülkenin Batı ve Rusya Federasyonu arasında yaşadığı stratejik gel-git politikalarına da değinecektir.

Anahtar Kelimeler Gürcistan, Siyasal Rejim, Sovyetler Birliği, Avrupa, ABD

ABSTRACT

The political conjuncture of the 1990s brought the discussions of democracy and the political system-regime discussions to the agenda, following the disintegration of the USSR. The general atmosphere, which was also led by the western literature, had drawn up a project of order in which a period of peace began, the order of democracy would sit, and moreover, liberal democracy came to the fore. An Europeanization forecast was made for countries close to the West, while an Islamic line was foreseen for the Central Asian states. Here Georgia is separated from other USSR successor states with the target of the West's predictions that it will become European. This study will try to show whether these predictions about Georgia have been realized, whether Georgia is a Western country with its political institutions, social and political structure, election systems. In doing so, Georgia will open up the sincerity of the efforts to integrate Western support into the Western system as a European country, while discussing the strategic tidal policies of the country between the West and the Russian Federation while trying to break with the remains of Georgian domestic politics.

Keywords Georgia, Political Regime, Soviet Union, Europe, USA

¹ Arş. Gör., Bursa Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, seda.kaya@btu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1383-8414

GİRİŞ

Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra siyaset bilimi çevresi, ortaya çıkan yeni SSCB sonrası devletlerin yönetim biçimlerine yönelik yeni demokrasi kuramları geliştirmişlerdir. Kırgızistan, Azerbaycan ve Türkmenistan gibi Orta Asya ülkelerini hariç tuttuğumuzda, ki bu devletler özel bir araştırma konusudur, Gürcistan'ın diğer SSCB ardılı devletlerden farkını ortaya koymak karşılaştırmalı siyaset bilimi literatürü için bir gerekliliktir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasına yakın tarihlerde Sovyet topraklarında bağımsızlığı için mücadele etmeye başlayan millet sayısı artmış ve Gürcü halkı da bu milletlerin başını çekmiştir. Gürcü halkının milliyetçi hassasiyetlerine hitap eden Zviad Gamsakhurdia isimli lider daha sonra bağımsızlığını ilan eden Gürcistan'ın ilk Cumhurbaşkanı olmuştur. Gamsakhurdia %86'lık oy oranı ile çok güçlü bir seçmen desteği almış olmasına rağmen bu desteği devletin inşası sürecinde yeterli verimde kullanamamıştır. Genel görüş Gamsakhurdia'nın bu başarısızlığını kullandığı milliyetçi dile bağlayarak Abhazya ve Güney Osetya halklarını rahatsız ettiği şeklindedir. Üstelik devlet inşa sürecinde farklı toplulukları barındıran devletlerin ihtiyacı olan kurumsal demokratik geleneğin tam anlamıyla yerleşmediği bir Gürcistan için milliyetçi politik söylem seçmen davranışını olumsuz yönde etkilemiş ve Gamsakhurdia hükümetini zor durumda bırakmıştır. Gamsakhurdia'nın siyasal anlamda Sovyet karşıtı ve Batı yanlısı bir politik portre çizmesi bir süre olumlu sonuç vermiş olsa da Batı'dan beklediği desteği görememesi ve kamuoyundaki otoriter Gamsakhurdia algısı, iktidarın kısa bir süre sonra başka otoriter lidere devri ile sonuçlanmıştır. Bu lider eski Komünist parti sekreteri Eduard Şevardnadze'dir. İktidar Şevardnadze'ye darbe ile devrolunmuştur (Jintcharadze, 2014:17-20).

Gamsakhurdia liderliği zamanında başkanlık sistemi uygulamalarını devreye soktuğu için zamanla yönetimin başındaki kişi kim olursa olsun otoriterleşmesi kaçınılmaz olmuştur. Böylece otoriter bir lidere dönüşen Gamsakhurdia'dan kalan yönetim mirası, yeni lider Şevardnadze tarafından meclis hükümeti sistemine dönüştürülerek parlamentoya daha demokratik bir nitelik kazandırılmış ve parlamento başkanlığı adında bir yeni makam meydana getirilmiştir. 1992 yılında gerçekleşen parlamento seçimleri ile rakibi olmayan Şevardnadze %96'lık oy oranı ile iktidara geldikten sonra SSCB döneminden kalan eski yerel-bürokratik bağlarını kullanmış, kısa zamanda iktidarını pekiştirecek yeni reformlar gerçekleştirmiş, ülkede sıkı bir istikrar sağlamıştır. İktidara geldikten kısa bir süre sonra mirasını devraldığı Gamsakhurdia gibi siyasal sistemi yeniden başkanlık sistemine çeviren Şevardnadze de zamanla otoriter bir lidere dönüşmüştür. Ancak otoriter bir lider olarak koltuğunu tehlikeye atacak önemli bir hata yapmış, kritik makamlara reformist ve otoriter yönetimi kabul etmeyecek

ölçüde liberal hassasiyetleri olan kişileri atayarak liderliğinin ömrünü kısaltmıştır. Bu reformist ekip içerisinde Şevardnadze'den sonra başkan olacak olan Batı yanlısı liberal Mikheil Saakaşvili yer almaktadır.

Bu arada 1999 Parlamento ve 2000 Başkanlık Seçimleri Gürcistan siyasi yapısı açısından kayda değerdir. Bu seçimlerde 1999 parlamento seçimlerine vatandaşların katılım oranı %67 olurken, 2000 başkanlık seçimlerine katılım oranı %76 olarak gerçekleşmiştir. (Freedom House, 2003). Bunun anlamı ileride inceleyeceğimiz gibi halkın partiler için değil, lider için seçime gittiğini göstermektedir. Şevardnadze'nin GVB (Gürcistan Vatandaşlar Birliği) partisi parlamento seçimlerinden birinci çıkmış ve başkanlık seçimlerini Şevardnadze yeniden kazanmıştır. Bu seçimleri önemli kılan etken, 1999 seçimlerine kadar olan seçimler genel itibarıyla demokratik kaidelere uygun olarak nitelendirilmişken, bu iki seçim kusurlu seçim olarak kaydedilmiştir. Öncelikle AGİT seçim gözlemcileri, seçimlerde usulsüzlükler saptamış, OSCE/ODHIR seçim yasasında iktidarın seçim sürecine etki edebilmesini kolaylaştırdığını, seçim sürecinin yeterince şeffaf olmadığını dile getirmiştir (AGİT, 2000:1). Başkanlık seçimlerinde AGİT tarafından saptanan diğer kusurlu unsurlar, medyanın tarafsız kalamaması ve oy sayımında hile şeklindedir (Freedom House, 2003).

Otoriter rejimleri zayıflatan en önemli faktör, liderin etrafında kurmuş olduğu ekibin lidere karşı örgütlenmesidir. Liderin bu süreci tamamen kontrol altında tutması gerekir. Bu ekipte olması gereken en büyük özellik sadakattir. Lidere karşı bağlılığın yüksek olduğu bu ekip içerisinde patronaj ağlarının da kuvvetli olması gerekmektedir. Azerbaycan ile karşılaştırıldığında aynı tarihlerde Aliyev'in "Nahçıvan" ve "Yarez" klanlarını etrafında tutarak gücünü pekiştirdiği görülmüştür (Mammadova, 2016: 50). Bu farklılığın bir başka önemli sebebi de tabii iki ülke arasındaki doğal kaynak hacim farkıdır. Gürcistan'ın petrol, doğalgaz benzeri Batı'nın ilgi duyduğu herhangi bir kaynağının olmaması ülke ekonomisinde dışarıdan beklenen maddi desteğin eksikliği nedeniyle bir kötüye gidiş yaratmış, lidere karşı bahsedilen sadakatin olmaması ancak patronaj ilişkilerinde yüksek bir yolsuzluğun gözlemlenmesi de Gürcistan siyasetini derinden etkilemiştir.

2003'e kadar otoriter siyasi liderlerin yönetimi altında olan Gürcistan için, bu tarihten itibaren bambaşka bir yol haritası belirlemiştir. 2002'de düzenlenen yerel seçimlerde başkan Şevardnadze'nin GVB partisi ciddi bir oy kaybı ile karşı karşıya kalmıştı. Bu seçimlerde oylarını arttırarak güçlenen muhalefet partileri 2003 parlamento seçimlerine daha yoğun bir çalışma ile hazırlandılar. 2005'de düzenlenecek olan başkanlık seçimlerine Şevardnadze'nin aday olmayacağını açıklamasıyla beraber, siyasi arena partiler arasında başkan çıkarmak için

daha da rekabetçi bir ortama sahne oldu. Ancak AGIT/ODHIR 2003 seçimlerinde de ciddi seçim kusurları tespit etti. Bunlardan bazıları, seçim sandıklarının yok edilmesi, Acara'da seçmenlerin hükümet yetkililerince tehdit edilmesi (Freedom House, 2004), önceden işaretlenmiş oy pusulalarının kullanılması, resmi seçim şikayetlerinin dikkate alınmaması şeklindedir (OSCE/ODHIR, 2004: 19).

Bu sorunlu seçim sonrası Gül Devrimi ile beraber Sovyet mirasının tam anlamıyla terk edilmeye çalışıldığı bir süreç başlamıştır. Bu süreç sonrasında siyasi, ekonomik ve sosyal her alanda Batı'ya AB'ye ABD'ye dönük, kurumsal ve demokratik entegrasyonunu başlatan bir Gürcistan ile karşı karşıya kalınmaktadır. Devrimden sonraki ilk seçim, 2004'te Saakaşvili'nin oyların %96'sını alarak seçildiği Başkanlık ve Parlamento seçimleridir. Bu seçimlerde de eksik seçmen listeleri ve iktidar partisinin devlet kaynaklarını sınırsız kullanması gibi kusurlu demokratik uygulamalar saptanmıştır (Freedom House, 2005). Ancak buna rağmen, 2004 seçimleri Gürcistan için, küresel kamuoyunda demokratik düzenin başladığı yönünde bir gidişat olarak görülmüştür (Çelikpala, 2012:13). Bu açıdan saptanması gereken bulgu şudur; Gürcistan bu tarihe kadar yarı otoriter bir yapıya sahip iken bu tarihten itibaren hibrid rejim türlerinden rekabetçi otoriter rejim sınıflandırmasına tabii olmaya başlamıştır. Bu süreç Gürcistan'ın demokrasi kurallarını oturtmaya çalıştığı bir süreçtir.

Devletlerin demokratikleşme sürecinde kendi içlerindeki faktörlerin ne ölçüde etkili olduğu tartışılırken küresel durum ihmal edilir veya ülkelerin küresel konjonktürdeki durumu arka plana atılırdı (O'Donnell vd., 1986: 5). Bu bakış açısının soğuk savaşın bitişiyle kırıldığını söylemek mümkündür. SSCB dağıldıktan sonra değişen dünya düzeninde ortaya yeni çıkan devletlerin siyasal sistemlerine yönelik olarak 1993'te Avrupa Birliği'ne üyelik şartları gündeme getirilmiştir. Bu örnek üzerinden artık küreselleşmenin, uluslararası toplulukların ve bu topluluklara entegrasyon gibi kavramların, ülkelerin karar alma ve siyasal kaderlerini tayin etmede kendisine atıfta bulunulan kavramlar oldukları görülmüştür. Dolayısıyla küresel dinamikler de demokratikleşme açıklamalarına eklenmiştir. 1980 sonrası ülkelerde, siyasal rejimlerin şekil almasında yalnızca içsel dinamiklerin etkili olmadığına, demokrasi teşviki, demokratikleşme dalgaları (Huntington, 1991) gibi oluşumların her biri açık örneklerdir. Demokrasi teşviki adına uluslararası bazı oluşumlarda demokratik normları yerleştirme ve uygulama koşulları aranmıştır. Geçiş süreci denen transitoloji (Rustow, 1970) çalışmalarından ilki olan "Transitions to Democracy Toward a Dynamic Model" ülkelerin demokrasiye entegrasyonlarının siyasal elitlere bağlı olduğu bir süreç dizayn etmiştir. Bu süreç sonunda ülkelerde oluşan demokrasilere hibrid rejim adı verilmiştir. Bu rejim türleri, illiberal demokrasi

(Zakaria, 2007), delegasyoncu demokrasi (Özbudun, 2008), proto demokrasi, sınırlı demokrasi gibi (Mammadova, 2016) tanımlar altında incelenmiştir. Burada da görüldüğü üzere tam anlamıyla bir demokratikleşme gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla Carothers'e göre geçiş süreci paradigmasının sonu gelmiş, SSCB sonrası beklenen liberal demokratikleşme gerçekleşmemiştir (Carothers, 2002: 5-21). Hibrid rejim, "bir sistemde demokratik kurumlara yer verilmesine rağmen rejimin işleyişinde otoriter sürekliliğin korunabildiği rejimleri tanımlamak için kullanılan bir kavram olarak nitelenebilir" (Alkan, 2011: 9). Bu geniş literatür şunu göstermektedir. Özellikle üçüncü dünya ülkelerindeki demokratikleşme süreçlerini dikkate aldığımızda demokrasinin gelişimine dair tek bir şablonun tüm örnek ülkelere oturtulmasının zor olduğu görülmektedir. Dolayısıyla her ülkenin sosyo-kültürel gelişimini, tarihsel geleneklerini içeren kendine ait bir rejim tipi mevcuttur.

Yukarıda Gürcistan'ın 2003 Gül Devrimi'nden sonra rekabetçi otoriter rejim olarak adlandırıldığı not edilmişti. Saakaşvili'nin gerçekleştirdiği belli başlı reformlar ülkeyi demokratik bir görünüme büründürse de 2003 öncesi "demokrasiye geçiş" vaatleri tam anlamıyla oturtulamamış, kurumsallaşamayan devlet organları arasında zayıf bağlar yarı otoriter bir rejim tanımını Gürcistan için mümkün kılmıştır (Nodia ve Scholtbach, 2006: 5). Saakaşvili'nin en önemli vaadi demokratikleşmeyi sağlamaktı ancak iktidara geldikten sonra zamanla otoriter bir yönetim kurarak hükümeti, 2012 seçimlerinin başında İvanişvili'nin olduğu Gürcistan Rüyası Koalisyonuna kaptırmıştır. Bu dönem AGİT raporuna göre, Gürcistan'ın "tek partinin hâkim olduğu gevşek çok partili sistem" olarak muhalefet partileri ve iktidar partisi arasında rekabet ağırlıklı olan bir siyasal sistem görünümündedir (Nodia ve Scholtbach, 2006: 116).

1. 2010 Sürecine Götüren İç Siyaset

2003 Gül Devriminden itibaren siyasal yöneliminin daha "demokratik" bir planda ilerleyeceğine yönelik beklentilerin ne ölçüde gerçekleştiğini 2008 Başkanlık ve Parlamento erken seçimlerine gidilen süreçte analiz etmek gerekmektedir. Şevardnadze'nin otoriter bir yapı kurduğu eleştirisi ile iktidara gelen Saakaşvili, bu süreç içerisinde 2004'te anayasada yaptığı değişikliklerle Şevardnadze'den daha güçlü ve otoriter bir Başkan profili oluşturmuştur.

2004 Anayasa değişikliklerine yönelik kısa bir analiz için önceki anayasaya ve hangi maddelerde, nasıl değişiklikler yapıldığına dikkat çekmek gerekmektedir. Bu değişimler şu şekildedir: Yürütme görevini direkt olarak cumhurbaşkanına veren yeni düzenleme ile önemli bakanlıkları atama yetkisi de yine aynı makama ait olmaktadır (Çelikpala, 2012: 13). Anayasa

değişiklikleri ile cumhurbaşkanı parlamentoyu feshetme hakkı kazanmış ancak bu güç kaybı karşılığında parlamentoya herhangi bir ekstra güç verilmemiştir. Yeni koşullar altında başbakan adayının üç kez reddedildiği durumda cumhurbaşkanı parlamentoyu feshetmek ve başbakanını atamak hakkına sahip olmuştur. Ayrıca kabinedeki bütün bakanları yine cumhurbaşkanının onaylaması zorunlu kılınmış, içişleri ve savunma bakanlarını ise doğrudan kendisinin atama hakkı tanınmıştır. (Lansoky ve Areshidze, 2008:160). Yeni sistemde esasen bütçe hazırlığını başbakan yapacak ve cumhurbaşkanının onayından sonra parlamentoya gönderecektir. Parlamentosunun bütçeyi üç kez reddetmesi durumunda cumhurbaşkanı parlamentoyu feshedebilecektir (Fairbanks, 2004: 118). Şubat 2004'te yapılan Anayasa değişiklikleri öncesinde bakanların atanması ve bütçenin kabul edilmesi için parlamentosunun onayı gerekmektedir ve cumhurbaşkanı parlamentoyu feshedemezdi (Freedom House, 2008).

Tüm bu değişiklikler sonucu Saakaşvili'nin vaat ettiği "yeni demokratik bir düzen", 2004'ten sonra merkezîyetçi, dar kadrocu ve otoriter bir yapıya dönüşerek hayal kırıklığı yaratmıştır (Çelikpala, 2012: 16). ODIHR'ın (OSCE/ODIHR Seçim Gözlem Misyonu Raporu) Gürcistan'ın 2008 erken başkanlık seçimine giden sürece yönelik raporunun özeti şu şekildedir:

Saakaşvili 2003 Gül Devrimi sonrası iktidara gelir gelmez Acaristan, Abhazya ve Güney Osetya sorunlarını çözüme vaadi vermiş ancak hedeflerini gerçekleştirememiştir. Bununla beraber sadece Acaristan'da güçlü bir denetim sağlamayı başarmış ancak özerklik talep eden Güney Osetya ve bağımsızlık isteyen Abhazya'ya gelindiğinde Rusya'nın muhalefeti ile karşılaşmaktadır. Bu sebepten dolayı Ocak 2006'dan sonra Rusya-Gürcistan ilişkilerinde siyasi kriz baş göstermiştir. Devamında Saakaşvili gittikçe otoriterleşmiş, devrimi beraber gerçekleştirdiği kabinesini siyasetten uzaklaştırarak "Gül Devrimi" sırasında destek gördüğü Batı ülkelerini de şaşırtacak şekilde demokrasinin gerekliliklerine zarar vermeye başlamıştır (ODIHR, 2008: 7).

Saakaşvili'ye yönelik artan muhalefet 2008'de erken seçime giden yolu açmıştır. Seçime kadar gerçekleşen protestolarda özellikle hükümetin uygulamalarında şeffaf olmadığı dile getirilmiş, hesap verilebilirliği tartışılmıştır (International Crisis Group, 2007: 3). Bu protestolarda sokaklara dökülen muhalif halka "orantısız kuvvet" uygulandığı saptanmıştır (Human Rights Watch Report, 2007). Eylemler sonucu Saakaşvili OHAL ilan etmiş, medyaya karşı kısıtlayıcı uygulamalar getirmiştir. Ülkelerin demokrasi kriterlerini takip eden AB komisyonunda görevli bir ekip Gürcistan'a gelerek, Saakaşvili'ye medya kısıtlamasını ve OHAL'i kaldırması yönünde baskı yapmıştır. Saakaşvili kendisine duyulan saygıyı geri kazanmak ve Batı'nın desteğini kaybetmemek amacıyla erken seçimi kabul etmiş ve geri adım

atmıştır (Mammadova, 2016: 86). Bu geri adım atışın hızlı olmasının bir sebebi, muhalefetin seçim kampanyası sürdürmesi için yeterli fırsat vermemektir. Böylece Saakaşvili devletin tüm kaynaklarını seçim kampanyasında kullanmış; ucuz krediler dağıtmış, elektrik ve doğalgaz borçlarını kapatmış, fakir çocuklara bilgisayar hediye etmiş, emeklilere kamu hizmeti temin etmiştir (Mammadova, 2016: 87). Böyle bir rekabet ortamında gerçekleşen 2008 erken seçimlerinde Saakaşvili %53,47 ile yeniden başkan seçilmiştir (DW, 2008). Fakat bu kez bir önceki oy oranı ile karşılaştırıldığında ciddi bir düşüş gözlemlenebilmektedir.

Tüm bu olumsuz havaya rağmen 2008 Başkanlık ve Parlamento erken seçimini izleyen uluslararası platformlar seçim sürecini demokratik açıdan olumlu değerlendirmiştir. Söz konusu seçimler NATO tarafından Gürcistan'ın demokratikleşmesi açısından olumlu bir adım olarak değerlendirilmiş; AGİT, Avrupa Konseyi, ABD ve AB seçimlerle ilgili olumlu görüş bildirerek Saakaşvili'yi desteklemişlerdir.

Batı'nın bu seçimlere yönelik görüşleri tarafımızca değerlendirilmesi gereken bir çelişkiyi içermektedir. Seçim sürecinde ve seçime götüren nedenlere bakıldığında Saakaşvili'nin iktidara geldikten sonra dile getirdiği demokratik düzen vaatlerinin birçoğu hayal kırıklığı olarak kalmıştır. Nitekim seçim sürecinde muhalif parti ve gruplara yönelik devlet kaynaklarını kullanarak yapılan baskılar demokratik olmaktan çok uzak bir süper otoriter başkan portresini apaçık çizmektedir. Tüm bu koşullar dikkate alındığında ülkelerin demokratik entegrasyonlarını seçim sistemlerinden medya, sivil toplum, siyasi parti gibi kurumsal tüm bürokratik mekanizmalarda arayan Batılı kuruluşlar Saakaşvili'yi desteklemeye neden devam ettiler? İkinci bir sorun, demokrasi açısından görünür bir geriye gidiş sergileyen Gürcistan'ın 2008 erken seçimleri kısmen sorunlu olmasına rağmen demokratikleşme yolunda neden olumlu bir adım olarak değerlendirildi? Bu iki çelişki Batılı kurum ve kuruluşların demokrasi endişelerinin samimiyetini bir çıkar ve strateji endişesinden ibaret kılmaktadır.

2. 2013-2018 Margvelaşvili Dönemi

2003 senesinde Saakaşvili liderliğinde meydana gelen Gül Devrimi eksenindeki gelişmelere bakıldığında birçok alanda kaydedilmiş somut başarılarla karşılık, önceki Sovyet devletlerinde yerleşmiş olan yolsuzluk tecrübelerinin ve otoriter politik kalıpların yok edilemediği görülmektedir. Saakaşvili hükümetinin ilk senelerinden 2013'e kadar bazı uzmanlarca "güç zehirlenmesi" şeklinde bir değerlendirmeye tabii tutulacak kadar yoğun bir anti-demokratik profil çizmesi buna örnektir. Ayrıca yakın müttefiklerini dahi kendisinden uzaklaştırması ve hatta İvanişvili'yi iktidara getirecek kadar önemli olan diğer bir kamusal

sorunun ülkede sık sık görülen yolsuzluklar olması, demokrasideki geriye gidişi kanıtlamaktadır. İlgili sürece bakıldığında Avro-Atlantik Dünya, demokrasinin koşulları olan hesap verebilir ve çoğulcu bir Gürcistan hayallerine ulaşamamış ancak sadece tüm “yönettikleri” devletler için istedikleri istikrarlı yönetim idealinin yalnızca istikrar unsurunun istedikleri ölçüde gerçekleştiğine tanıklık etmişlerdir. Gürcistan için bu 10 senelik yerinde sayan istikrarın anlamı, Batı ve Rusya arasında kurmuş olduğu taraflı siyasetinin bir adım bile ötesine gidemediği, ne AB’ye gereğince yakınlaşabildiği ne de NATO’ya üye olabildiği bir zaman dilimine işaret etmektedir. Batı’dan istediği imajı elde edemeyen Saakaşvili hükümeti uydusu rolünü üstlendiği müttefiklerini memnun etmek adına, Rusya karşıtı bir siyasi tutum izlemiş, bu da ülke ekonomisinin ciddi manada zedelenmesine, Gürcistan’ın bazı bölgelerinin Rus ordusunca birkaç günlüğüne de olsa işgal edilmesine ve ayrılıkçı bölgeler olan Güney Osetya ile Abhazya’nın Rusya’nın desteğiyle bağımsızlıklarını ilan etmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla 2013’e gelindiğinde Saakaşvili hükümetinin, Gül Devrimi gibi o dönem için Gürcü halkında yarattığı heyecan ve devrim esnasında elde ettiği başarılarından ziyade 10 senelik süreçte gerçekleştirilen başarısızlıklarla değerlendirilmesi daha doğru olacaktır ki Saakaşvili iktidarına güç kaybettiren koşulları analiz etmek açısından bu ayrıca kolaylaştırıcı olacaktır.

2008 seçimlerinden sonra, Saakaşvili döneminin kapandığını gösteren seçimlerden ilki 2012 Parlamento seçimleridir. Parlamento seçimlerinde Saakaşvili’nin partisi 65 sandalye ile, 85 sandalye alarak parlamentoda birinci olan Gürcistan Rüyası Hareketi partisinin gerisinde kalmıştır. GRH partisinin bu başarısında, partinin başındaki isim milyarder, iş adamı Bidzina İvanişvili’nin ekonomik gücü oldukça etkili olmaktadır. İvanişvili’nin kişisel geliri devletin 2012 yılındaki tüm gelirinden daha yüksek bir maddi güce karşılık gelmektedir. Ekonomik nüfuz ve bağlantılarının güçlü olduğu bir aktörün iktidardaki partiyi yerinden edebilmesi, siyasi başarı ile finansal gücü arasındaki bağlantı, Gürcistan siyasetinde iş adamlarının rolü ve buna bağlı olarak rant ilişkileri ve patronaj ağları ayrıca analiz edilmesi gereken bir konudur. Burada ayrıca İvanişvili’nin Rusya ile ilişkileri de göz önünde bulundurularak Rusya ve AB-ABD-NATO gibi liberal Batı temsilcilerinin arasında gelgitli bir siyasete sahip olan Gürcistan’dan da bahsedilmesi zaruridir. Bunlar ilerleyen bölümlerde açıklanacağı için burada yalnızca kısa bir hatırlatma uygun bulunmaktadır.

Yeni bir dönemin ikinci sinyali de 2013 Başkanlık seçimleridir. 27 Ekim 2013 Başkanlık seçimlerinde Gürcistan siyasi tarihinde, ilk kez bir Cumhurbaşkanı’nın oylama ile değiştirebildiğine tanıklık edilmiştir (Mammadova, 2016: 94). Saakaşvili 10 senedir sürdürdüğü liderliği Eğitim Bakanı Georgi Margvelaşvili’ye kaptırmıştır. Bu iki seçim

Gürcistan'ın “siyasi olgunlaşması” şeklinde yorumlanmıştır (Civil.ge, 2013). Bu siyasi olgunlaşma tanımlamasının arkasında 2010 yılında yapılmaya başlanıp 2012-2013'te yürürlüğe konulan (giren) yeni seçim yasası değişikliklerinin payına dikkat çekmek gerekmektedir. Bu değişiklik yürütme organının rolünü arttırmakla beraber parlamento seçimlerinin önemini de arttırmaktadır (Mammadova, 2016:90). Yeni bir gelişme de seçim yasasındaki iyileşmeler hakkındadır. Aralık 2011'de seçim yasasına ilişkin ciddi iyileştirmeler yapılmıştır. Yeni seçim yasası temel olarak adil ve eşit seçim kampanyası, dengeli oylama sağlamış ve özgür rekabetçi seçimler için kurumsal çerçeve sunmuştur. Seçim yasasına yönelik demokratik seçimlere olumlu katkı sağlamış ancak hala iyileştirilmesi gereken koşullar mevcuttur.

Seçim yasasında yapılan değişikliklerle partilerin eşit rekabet şansı artırılmıştır. Buna göre, %5 barajını geçen siyasi parti veya siyasi bloklar devletten kampanya masraflarını geri talep edebilmektedir. (EuroasiaNet, 2012). Yeni seçim yasasında Gürcistan Merkezi Seçim Komisyonunun yetkileri azaltmış böylece MSK sadece seçime odaklanan şeffaf bir kurum olarak işlerliğini devam ettirmiştir. MSK aldığı tüm kararları basına açık olmak üzere sık sık toplantılarla duyurmuştur (Freedom House, 2013). 2013'e gelindiğinde Batı yanlısı Mihail Saakaşvili, Anayasa'da devlet başkanının görev süresine getirilmiş iki dönem sınırlaması sebebiyle aday olamadı. Saakaşvili'nin rakibi olarak Margvelaşvili, seçimlere girdi. Başbakan Bidzina İvanişvili'nin yani Gürcü Rüyası Koalisyonu'nun desteklediği Georgi Margvelaşvili, Saakaşvili'nin desteklediği aday (David Bakradze) karşısında ikinci tura gerek kalmadan büyük bir zafer elde etmiştir. Ancak Gürcistan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin %46'lık katılım oranı gibi siyasal meşruiyet noktasında tartışmalara yol açabilecek kadar düşük seviyede olması yorumlanması gereken bir konudur. Bunun sebeplerinden en önemlisi, Gürcistan halkının devlet başkanlığı seçimlerinin ülkenin geleceği bağlamında önemsiz bir rol oynayacağını düşünmesi olabilir. Diğer bir sebep bilinçli seçmenin İvanişvili'nin koltuğa oturmayı tercih etmemesinin altındaki devlet başkanlığı makamını önemsiz bir hale getirme hedefini görerek, seçimlere katılmama gibi bir tercih yapmaları olabilir. Son olarak liderler üzerinden ilerleyen Gürcü siyasi geleneği düşünüldüğünde, Saakaşvili'nin anayasa gereği bu seçimlere giremiyor oluşu, sadece Saakaşvili için sandığa giden seçmenin katılım oranını azaltıcı yönde etki etmiş olabileceği tahmin edilebilir (Ray, 2016).

Georgi Margvelaşvili'nin devlet başkanlığı değerlendirildiğinde Gürcü Rüyası Koalisyonu'nun kurucusu ve temel toplumsal/siyasal meşruiyet kaynağı olan Bidzina İvanişvili'nin Margvelaşvili yerine devlet başkanlığı koltuğunu yönettiğini söylemek yanlış olmaz. Başbakanlık koltuğunda oturan İvanişvili, yaptığı ve yapacağı anayasal değişiklikler ile

başbakanlık makamını daha işlevsel ve etkin bir konuma getirmeyi ve devlet başkanlığı makamını temsili bir görev hâline getirmeyi arzuladığı için, bu pozisyona düşük profilli ve iyi anlaşabileceği bir ismi getirmeyi tercih etmiştir (UPA, 2013). Margvelaşvili, Saakaşvili'nin iktidara geldikten sonra geri planda bıraktığı yönetim kadrosu içerisinde bir isimdi, Başbakan yardımcısıydı ve o zamandan Saakaşvili ile siyasi uzlaşmazlık yaşamıştı. Burada değinmeden geçilmemesi gereken diğer bir husus, Gürcü Rüyası Koalisyonu içerisinde ılımlı ve sakin bir profil olan Margvelaşvili'den başka karizmatik ve görünür birkaç isim daha vardır ki bunlardan biri bir sonraki Cumhurbaşkanı olarak Gürcistan'ın ilk kadın Devlet Başkanı olacaktı: Salome Zurabişvili.

Gürcistan içinde Batı karşıtı görüş, yönetim değişikliği ile ilgili olarak, M. Saakaşvili'nin görevden gitmesini özellikle Washington'ın desteklediğini dile getirmektedir. Ancak bunların aksini düşünen görüşe göre, Rusya, Gürcistan'ın yeni liderlik seçimine müdahale etmeyerek ve “demokratik seçimlerin” gerçekleşmesine engel olmayarak şu iki hedefine ulaşmaktadır: Öncelikle, Batı yanlısı politikalarıyla Rusya'yı Gürcistan'dan uzak tutmaya çalışan piyon lider Saakaşvili'yi iktidardan düşürmektedir. İkincisi, Rusya bu yeni seçimlerde de Batı'nın boş durmadığını bildiğinden, Batılı müdahalecilerin faaliyetlerinde başarı kazanmadığı durumda, Gürcülere, genellikle, Batı standartlarına uygun demokratik seçim yapılmasının bir kurtuluş olmadığını göstermiş olacaktır (Politika Akademisi, 2013). Ancak seçim sonuçları ile ilgili olarak şaşırtıcı bir biçimde hem AB ve ABD, hem de Rusya özgür ve adil seçimler gerçekleştiği yorumunu yapmışlardır. Bu durum aslında iki tarafın da tek istediklerinin istikrar ve öngörülebilirlik olduğunu, bu seçim sonuçları da iki aktör için de sürpriz yaratmadığını göstermektedir.

Seçimlerin ikinci tura bile kalmamış olması, Bidzina İvanişvili'nin Rusya ve Avro-Atlantik cephe (dünya) arasında dengeyi kurabilecek bir Gürcistan hedefinin halk tarafından da istendiğini ve onaylandığını göstermektedir (AA, 2018). Gürcistan üzerinde iki aktörün bu mücadelesi aslında, Gürcistan'ın Avro-Atlantik Dünyası açısından değerli bir proje ülkesi olmasından kaynaklanmaktadır. Genel fikre göre, coğrafi ve siyasal görünümü itibarıyla Rusya ile sınır komşusu ve Karadeniz kıyısında bulunan Gürcistan, bir NATO yan kurumu olan ve eski Sovyet ülkeleriyle ilişki kurmak niyetiyle kurulan Avro-Atlantik Dünyası için, doğuya veya Karadeniz-Hazar gibi hassas bir bağlantı noktasını kontrol altında tutma niyetiyle “truva atı” olarak kullanılmak istenmiştir. Gürcistan bu açıdan iç işlerinde çok güçlü olmaması ve Batı müdahalesine açık bir ülke olması ile uygundur. Ayrıca ülkenin Abhazya ile Güney Osetya tabanlı bir ayrılıkçılık ile karşı karşıya olması bu görünümü sağlayan bir başka etmendir. Avro-

Atlantik Dünyası Rusya'ya hissettirmeden doğu-batı enerji aktarım (Orta Asya-Hazar-Azerbaycan-Türkiye-AB) hattının üzerinde yer alan bu bölgede hâkim olmak niyetindedir ve böylece Rusya'ya da yakın olacaktır.

İvanişvili'nin Saakaşvili'ye göre Rusya ile daha yakın olması ve Gürcistan halkının politikalarını desteklemesi liderin halk nezdinde meşruluğunu arttıran bir etkidir. İvanişvili'nin Rusya ile yakınlaşmanın yanı sıra AB ve ABD ile de dengeli ilişkiler kurmaya devam edeceğini gösteren açıklamaları ise Gürcistan'ın, Saakaşvili dönemine kıyasla daha diplomatik ve politik bir yönetime sahip olacağına işaret etmiştir. Gürcistan'ın değişen bu dış politika yönünden en çok Rusya memnun görünmekteydi çünkü sınırında sürekli kendisine sorun çıkaracak kadar AB yanlısı ve AB- ABD müdahalesine açık bir ülkenin varlığı, kendisini tedirgin etmekteydi. Bununla birlikte yeni iç siyaset ile sınırlarında kısmen öngörülür ve sürprize açık olmayan bir gidişat hakimdi. Yeni siyaset aracılığıyla hem Rusya hem de AB, ABD ve Türkiye ile eşit mesafede ticari, siyasal ve sosyal ilişkiler geliştirmeye çalışan ve İvanişvili'nin iş adamı kimliğinden de hareketle, küresel kapitalizme eklenerek ülkenin ekonomik potansiyelini işletmeye çalışacak bir Gürcistan görüleceğine dair beklentiler oluşmuştur (TUIÇ Akademi, 2013). Eski Eğitim Bakanı Georgi Margvelaşvili'ye gelince, %62 gibi bir oran ile devlet başkanı olmasının devamında, İvanişvili'nin uygulamalarını onaylayan ve ona karşı çıkmayan bir temsil makamı görünümünde siyasi sahnede yer almaktadır (DW, 2013). Bu tutum geçmişte İvanişvili'nin kabinesinde yer alan bir bakan olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca devlet başkanı olduğunda yeni makamının sağlayıcısı olarak Margvelaşvili'ye teşekkür ettiği konuşmaları bunu kanıtlayan etmenlerdir (DW, 2013).

3. Son Başkan Salome'den Günümüze (2018 – Günümüz)

2018 başkanlık seçimleri 25 aday ile Gürcistan siyasal hayatında en fazla aday çıkaran seçim olmuştur (Civil.ge, 2018). Adaylar içerisinde zaferle ayrılan Salome Zurabişvili Fransa'da, göçmen bir Gürcü ailenin kızı olarak dünyaya geldiği için çifte vatandaşlığa sahip bir figürdür. Başkan adayı olabilmesi için çifte vatandaşlığa sahip olanların da aday olabilmesinin önünü açan yasanın meclisten geçmesi gerekmekteydi. Bu sebeplerden Zurabişvili'nin 2013'teki başvurusu reddedilmiştir. 2018 Temmuz'da Gürcü Rüyası Partisi'nin desteği ile Zurabişvili'nin adaylığını kolaylaştırmak adına, ikinci vatandaşlığı reddedilen çifte vatandaşların başkan adayı olabilmelerinin önünü açan yeni bir yasa değişikliği parlamentodan geçmiştir. İvanişvili'nin ekonomik nüfuzu siyasi yarışta adaletsiz hale getirmekteydi. Seçim sürecinde kullanılan dil negatif ve agresif olmakla birlikte, Salome Zurabişvili, İvanişvili'nin "aslan evladı" rolündeydi, yani en güçlü halefiydi. Kadın olması ise Gürcistan'daki eşitliği ve

modernliği, özellikle de Batı'ya göstermek açısından iyi bir fırsattır (Lejava ve Depenbrock, 2019). Yeni başkana halk nezdinde destek fazla olmamıştır. Fransız vatandaşı olarak bir geçmişinin yanı sıra, Saakaşvili'nin 2008 yılında Güney Osetya'daki savaşı başlattığına dair tartışmalı ifadeleri buna neden olabilir. Ayrıca Azerbaycan ziyaretinde Zurabişvili, Dağlık Karabağ konusunda komşularına karşı jeostratejik anlamda tarafsız kalması gerekirken, Azerbaycan'dan ayrılan bu bölgede Ermenistan'ın işgalci olduğunu dile getirerek tepki çekmiştir (BBC, 2020).

Gürcistan'da 20 Haziran 2019 tarihinde kuvvetli bir rüzgar esmiş, hükümete karşı halk ayaklanması başlamıştır. Bu protestolar daha önceleri ülke tarihinde gerçekleşen protestolardan farklı bir özelliğe sahiptir. Önceki halk ayaklanmaları çoğunlukla muhalefet partilerinin ya da siyasetçilerin yönlendirmesiyle ortaya çıkmışken, bu sefer gösterileri başlatanlar sivil toplum temsilcileri ve gençlerdir. Gürcistan'ın başkentinde yapılan 26. Ortodoks Parlamentolar Arası Genel Asamblesi, Rus heyeti üyelerinden Sergey Gavrilov'un Gürcistan Parlamentosu'nda Rusça konuşma yapmasına tanıklık etmiştir (İnsamer, 2019). Bu olay sonra ülke çapında gösterilere neden olmuş, muhalif parti üyelerini de içeren gösteriler yönetim karşıtı protestolara dönüşmüştür. Protesto eden halk, karışıklıkları sonlandırmak için yönetimden üç şartın yerine getirilmesini talep etmiştir. Konumuz açısından bunlardan en önemlisi genel seçim sisteminde değişiklik yapılması talebidir. Bunun üzerine iktidar partisi lideri İvanişvili seçim sisteminde değişikliğe gidildiğini duyuran bir basın açıklaması gerçekleştirmiştir. Böylece Gürcistan çoğunluk sisteminden nisbi temsil sistemine geçiş yapmıştır. Devamında %5 baraj sisteminin 2020 seçimleri için 2025 seçimlerine kadar kaldırıldığı da kayıtlara geçmiştir (Euronews, 2019).

Tiflis'te meydana gelen Rus karşıtı eylemler genellikle Rusya ve Gürcistan ilişkileri üzerinde araştırma yapılmasına neden olmuştur. Ancak Gürcistan'ın siyasi dinamikleri, lider yaklaşımları ve iktidar-muhalefet ilişkileri de oldukça önemlidir. Bu yüzden Gürcistan'daki siyasi krizi iki başlık altında yorumlamak gerekmektedir: İktidarla muhalefet arasında devam eden güç mücadelesi ve Rusya-Gürcistan ilişkileri. Bu açıdan ilk yorum, Gürcistan'da aniden meydana gelen bu siyasi krizin, İvanişvili'nin partisinin iktidarda kalmasını sağlayan; İvanişvili iktidarının halka karşı ılımlı olduğu ve Rusya ile ilişkilerin normalleştirilmesinde başarılar elde ettiği şeklindeki iki inanın bittiğine işaret etmektedir. Polis kuvvetlerinin 20 Haziran'da Tiflis meydanlarındaki protestoculara karşı aşırı güç kullanması, İvanişvili iktidarı için olumsuz bir kırılma noktası olmuştur. Her ne kadar yeni yönetim Saakaşvili rejimine nazaran kendini, 2003-2012 daha ılımlı ve halkçı olarak tanımlasa da son protestolarda çok sayıda göstericinin

yaralanması, halkın İvanişvili hükümetine karşı olan olumlu inancını büyük ölçüde değiştirmiştir (Kharşildze, 2019).

İvanişvili'nin siyasete girdiği dönemdeki dış politika vaatleri özellikle Rusya-Gürcistan ilişkilerinin düzeltilmesi üzerinde yoğunlaşmaktaydı. Bununla beraber İvanişvili, NATO ve AB gibi Batı eksenli kuruluşlara üyelik için mücadele içerisinde olacağını da belirtmekteydi. Ancak İvanişvili iktidarında meydana gelenler ve protestolar, Gürcü halkının 2012'de iktidara geldiğinden beri, deyim yerindeyse "bir ipte iki cambaz oynatma" politikası İvanişvili iktidarına olan güven ve inancın kaybolduğunu gösteriyor. 2018'deki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de açıkça görülmekteydi ki, iktidar partisi Gürcü Hayali Partisi, halkın desteğini yavaş yavaş yitirmekteydi. İlk turda muhalefet partisi ile neredeyse aynı olan iktidar partisi aday Salome Zurabişvili ikinci turda bütün idari ve finansal kaynakların seferber edilmesiyle seçimleri kazanmıştı. Her ne kadar kendi partisi seçimleri kazansa da İvanişvili'nin halk karşısındaki itibarı zayıflamıştı. Muhalif seslerin kısıldığı, ekonomik büyümenin gerilediği ve suç oranlarının oldukça arttığı Gürcistan'da, Tiflis'teki halk iktidarın politikalarını protesto etmeye başlamıştı. Çok önemli bir ayrıntı daha vardır ki, Gürcü gençlerinin bir önceki nesil ile arasındaki siyasi düşünme biçimi farklılığıdır. Genç nüfus, Rus karşıtı portestocuların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Yeni jenerasyon ulusal heyecanları yüksek bir kuşak olarak, Rusya'yı Gürcistan'ın bağımsızlığını zedeleyecek nitelikteki müdahaleleri nedeniyle işgalci olarak adlandırmaktadırlar (Euronews, 2019).

Gürcü halkının sokağa çıkma nedenleri arasında yalnızca Rusya'nın siyasi nüfuzu değil, İvanişvili'nin ülke içi politikaları ve Rusya ile yürüttüğü diplomatik stratejilerin etkisi de büyüktür. Ayrıca Rusya için düşünüldüğünde, kendilerine en yakın olan siyasi lider İvanişvili'nin halk tarafından protesto edilmesi, Gürcü halkının zamanla baş gösteren Rusya karşıtlığı ve bir sonraki seçimlerde İvanişvili'nin partisi GHP'nin parlamentodaki çoğunluğu kaybetme ihtimalinin yüksek olması, Rusya'nın da İvanişvili'den umut kesmesine neden olmuş görünmektedir. Ayrıca Devlet Başkanı Salome Zurabişvili'nin Avrupa yanlısı söylemleri de Rusya'yı Gürcistan'dan uzaklaştırmaktadır. Buna en önemli örnek, Abhazy'a'nın cumhurbaşkanını seçtiği yakın zamanda, Zurabişvili'nin bu seçimi Gürcistan toprak bütünlüğü ve ulusal egemenliğine saldırı şeklinde nitelendirmesidir. Zurabişvili, Gürcistan'ın her koşulda Avrupa'ya paralel politikalar izleyeceğini belirtmekle beraber, Rusya'nın olumlu yaklaşımda bulunması halinde siyasi diyaloga açık olduğunu belirtmektedir (Euronews, 2019). Bir başka açıklamasında şu cümleleri sarf etmiştir;

Benim önceliğim Gürcistan'ı Avrupa'ya getirmek. Gürcistan'da daha fazla Avrupa isteyen ve Avrupa'da daha fazla Gürcistan isteyen bir toplum tarafından seçildim." dedi.

'Putin bizim için bir tehdit'

"Vladimir Putin'in sınırlarımıza saldırısı hiç durmadı. (Euronews, 2018)

Yeni seçilen cumhurbaşkanı ayrıca, "*Diğer sınırimız olan Karadeniz'deki güvenlik konusunda da endişeliyiz. Ukrayna'da bugün yaşananlar yine endişe veren başka bir sorun. Avrupalı, Amerikalı ve NATO ortaklarımızdan hiç olmadığı kadar yardım ve destek bekliyoruz. Bizim güvenliğimiz doğrudan onlara bağlı.*" ifadelerini kullandı (Euronews, 2018).

Bu açıklamalar Gürcistan'ın tamamıyla Avrupa- ABD çizgisinde ilerleyeceğine işaret birer örnek olmakla beraber 2017'de Gürcistan Savunma Bakanı Levan Izoria'nın başkanlığında Gürcü heyetin, ABD'nin Almanya, Hohenfels'deki 7. Ordu üssüne ziyaret düzenlemesi, Gürcistan'ın Rusya ile ilişkilerini ayrıca zedelemiştir. Izoria görüşmeyi "tarihsel bir gün" olarak nitelendirmiş, tarafların Hohenfels'tekine benzer bir "hazırlık merkezi" kurma konusunda detayları konuştuğunu kaydetmiştir. Izoria, bu merkezin Gürcü askerlerin yetiştirmesini hedefleyeceğini ve Gürcistan Silahlı Kuvvetleri'nin Gürcistan'ın uluslararası ortaklarına destek olma kapasitesini arttıracakını ifade etti. Izoria merkezin bu yıl içerisinde tamamlanacağını duyurmuştur (TRTHABER, 2017).

SONUÇ

Bu çalışmada liderler üzerinden ilerleyen siyasi tarihe odaklanılarak, gerçekte demokratik özerkliğini kurmaya çalışan Gürcistan'ın konsolidasyon sürecindeki hamleleri gösterilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonunda ulaşılan nokta şudur: Gürcistan'ın Sovyetlerden ayrıldıktan sonra bağımsız ve demokratik bir ülke hâline gelebilmesi için Rusya ve Batı küresel rekabeti arasında kalmaktan sıyrılabilmek yeteneğini hem siyasi liderleriyle ve daha sonra tüm siyasi kurumlarıyla gösterebilmesi gerekmektedir. Özellikle siyasi aktörler, gerçek anlamıyla demokrasiye uygun, rekabete açık ve adil bir seçim süreci içerisinde seçmen tercihini şeffaf bir biçimde yansıtacak siyasi ortamlarda yer almalıdırlar. Gürcistan, eğer Batı kanadına yakın bir siyasi çizgide ilerlemek istiyorsa liberal demokrasinin gerekliliklerini yerine getirdiği ölçüde demokratik konsolidasyonunu sağlayacaktır.

Gürcistan Rusya ile Batı arasında kurmaya çalıştığı denge politikasında rasyonel dış politik hamleler yapmak zorunda kalmıştır. Hem coğrafi sebepler hem de ülkenin geçmiş Sovyet mirasının halk nezdindeki karşılığı nedeniyle denge politikası vazgeçilmezdir. Çalışmada, siyasi aktörlerin kurmak zorunda oldukları denge politikasının önemi vurgulanmıştır. Aktörler denge ibresini Batı ya da Rusya tarafına kaydardıklarında

karşılaştıkları şey egemenlik kaybı olmuştur. Bağımsızlığını 1992'de kazanmış bir ülkenin 20 yıl içerisinde hem egemen bir devlet olabilmesi hem de devlet kurumlarının konsolide olabilmesi için zamana ihtiyacı olduğu göz ardı edilmemelidir. Bununla birlikte küresel ölçekte iki rakip güç olan Rusya ve Batı (ABD ve AB) arasında kurmak zorunda oldukları denge bir başka zorluk olarak yer almaktadır. Güncel gelişmeler Gürcistan'ın siyasi bağımsızlığında nasıl bir sürece evrildiği noktasında tartışmalı bir alan oluşturmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- AA, “Gürcistan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Kişiselleşen Siyaset”.
<https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/gurcistanda-cumhurbaskanligi-secimleri-ve-kisisellesen-siyaset/1308860>, Erişim Tarihi: 19.12.2019
- Akhiyadov, M. (2019). “Gürcistan'daki Siyasi Krizin Arka Planı”.
<http://ajanskafkas.com/gorus/gurcistandaki-siyasi-krizin-arka-plan/>, Erişim Tarihi: 25.11.2019
- Anderson L. (1987). The State in the Middle East and North Africa. *Comparative Politics*, 20, 1-18.
- Bader, M. (2007). Making Parties Fit for Democracy Georgia, Ukraine and the Challenge for Democracy Assistance. *Working papers European Studies Amsterdam*, No. 7.
- Batum Başkonsolosluğu (2019). “Gürcistan Bilgi Notu”. <http://www.mfa.gov.tr/gurcistan-siyasi-gorunumu.tr.mfa2016>, Erişim Tarihi: 18.12.2019
- Beacháin, D. Ó. ve Frederik, C. (2014). Go West: Georgia's European identity and its role in domestic politics and foreign policy objectives. *Nationalities Papers*, 42(6), 923-941.
- Beblawi, AL.H. (1990). The Rentier State in the Arab World. G. Luciani içinde, *The Arab State* (ss.85-98). London: Routledge.
- Beblawi AL. H. ve Luciani G. (1987), *The Rentier State: Nation, State and Intergration in the Arab World*. London: Croom Helm.
- Benli Altunışık, M. (2014). Rentier State Theory and the Arab Uprisings: An Appraisal. *Uluslararası İlişkiler*, 11(42), 75-91.
- Carothers, T. (2002). The End Of Transition Paradigm. *Journal of Democracy*, 12, 5-21.
- Civil.ge (y.y.). News, <https://civil.ge/>
- Çelikpala, M. (2012). Başarısız Devlet- Demokratik Model Ülke Sarmalında Gürcistan'ın 20 Yılı. *OAKA*, 7(14), 1-35.
- Çelikpala M. (2005). From the Failed State to a Weak One? Georgia and Turkish-Georgian Relations. *The Turkish Yearbook*, 36.
- Dahl, R. A. (2019). *Demokrasi Üzerine* (Çev. Betül Kadioğlu), Ankara: Phoenix.
- DW, (2013). <https://www.dw.com/tr/g%C3%BCrcistan%C4%B1n-yeni-cumhurba%C5%9Fkan%C4%B1-margvela%C5%9Fvili/a-17186881> Erişim Tarihi: 20.12.2022

- Huliaras, A. ve Sotiropoulos, D.A., The Crisis in Greece: The Semi-Rentier State Hypothesis. *Hellenic Observatory Euroean Institute*, GreeSE paper No.120.
- Fairbanks, C.H. Jr. (2004). Georgia's Rose Revolution. *Journal of Democracy*, 15(2).
- Georgian Parliament. (2000). "Georgia and the World: A Vision and Strategy for the Future". http://www.parliament.ge/files/1_886_192675_nato_vision.pdf, Erişim Tarihi: 25.11.2019.
- Georgia U.S. Embassy. (2008). USS Stout to Make Port Call in Batumi. <http://georgia.usembassy.gov/latest-news/2009-pressreleases/uss-stout-to-make-port-call-in-batumi-july-14.html>, Erişim Tarihi: 25.11.2019.
- Gökçe, G. ve Gökçe, O. (2012). Suriye Sorunu: 'Başarısız veya Çöken Devlet' Modeli Türkiye için Suriye Politikasında Uluslararası Kamuoyunu Harekete Geçirmenin Bir Aracı Olabilir mi?. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(23), 179-200.
- Günaydın, E (2018), "Gürcistan'ın yeni cumhurbaşkanı: AB'ye yaklaşmak istiyoruz, Putin'in tehditleri sürüyor" <https://tr.euronews.com/2018/11/29/video-gurcistanin-yeni-cumhurbaskani-ab-ye-yaklasmak-istiyoruz-putin-in-tehditleri-suruyor>
- Jakopovich, D. (2007). The 2003 Rose Revolution in Georgia: A Case Study in High Politics and Rank-and-File Execution. *Debatte: Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, 15(2).
- Jntcharadze, N. (2014). Gürcistan Gül Devrimi ve Dış Politik Sonuçları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
- International Crisis Group. (2004a). "Saakashvili's Ajara Success: Repeatable Elsewherein Georgia?". ICG Europe Briefing. <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/southcaucasus/georgia/b034-saakashvilis-ajara-success-repeatable-elsewherein-georgia.aspx>, Erişim Tarihi: 20.12.2022.
- International Crisis Group. (2004b). "Georgia: Avoiding War in South Ossetia". ICG Europe Report No: 159. http://www.crisisgroup.org/~//media/Files/europe/159_georgia_avoiding_war_in_south_osseti, a Erişim Tarihi: 20.12.2022.
- International Crisis Group. (2008). "Russia vs Georgia: The Fallout". Europe Report No: 195. http://www.crisisgroup.org/~//media/Files/europe/195_russia_vs_georgia__the_fallout.pdf, Erişim Tarihi: 20.12.2022.
- Insamer, "Gürcistan'daki Siyasi Krizin Arka Planı". https://insamer.com/tr/gurcistandaki-siyasi-krizin-arka-plani_2277.html, Erişim Tarihi: 19.12.2022.
- Lanskoy, M. ve Areshidze, G. (2008). Georgia's Year of Turmoil. *Journal of Democracy*, 19(4), 154-168.
- Lejeva N. Ve Depanbrock L. (2019). <https://tr.boell.org/tr/2019/05/31/aslanin-evladi-gurcistanin-ilk-kadin-basbakani-salome-zurabisvili>

- Mahdavy, H. (1970), The Pattern and Problems of Economic Development in Rentier States: The Case of Iran. M.A. Cook içinde, *Studies in the Economic History of the Middle East* (ss.428-468), Oxford: Oxford University Press.
- Mammadova, L. (y.y.). “Sovyet Sonrası Dönem Gürcistan ve Azerbaycan’da Otoriterleşme Eğilimleri”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
- Nodia G. ve Scholtbach A. (2006). *The Political Landscape of Georgia*. Delft Eburon Academic Publishers.
- O’Donnell, G., Schmitter, P.C. ve Whitehead, L. (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies*. Johns Hopkins University Press.
- OSCE-ODHIR Seçim Gözlem Raporu. (2008). Georgia Extraordinary Presidential Election. OSCE / AGİTPA.
- Politika Akademisi. (2019). <http://politikaakademisi.org/2013/11/16/gurcistan-secimden-sonraki-tercih/>, Erişim Tarihi: 18.12.2019.
- Ray, H. (2016). <https://birikimdergisi.com/guncel/7993/gurcistan-siyasal-sistemi-secimler-ve-ongoruler>, Erişim Tarihi: 20.12.2022.
- Saakashvili, M. (2009). Why Georgia Send Troops to Afghanistan. The Telegraph. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/georgia/6809222/Why-Georgia-sends-troops-to-Afghanistan.html>, Erişim Tarihi: 20.12.2022.
- Schmidt, M.G. (2002). Political Performance and Types of Democracy: Findings From Comparative Studies. *Institute for Political Science, University of Heidelberg, Germany European Journal of Political Research*, 4, 147–163.
- Transparency International. (1999). “Corruption Perceptions Index 1999”. http://www.transparency.org/research/cpi/cpi_1999/0/, Erişim Tarihi: 20.12.2022.
- TUİÇ AKADEMİ. (2019). “Gürcistan’da Saakaşvili Dönemi Resmen Sona Erdi” <http://www.tuicakademi.org/gurcistanda-saakasvili-donemi-resmen-sona-erdi/> Erişim Tarihi: 11.11.2019
- Weiner, M. (1987). Empirical Democratic Theory and the Transition from Authoritarianism to Democracy. *Cambridge University Press*, 20(4), 861-866.
- Wheatley, J. (2005). *Georgia from National Awakening to Rose Revolution: Delayed Transition in the Former Soviet Union*. Ashgate: Hapshire and Burlington.
- Yapıcı, M. (2007). Kafkasya’nın Sorunlu Bölgesi: Güney Osetya. *Orta Aya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*. 2(3), 71-104.